

Urząd Miasta Lublin

Biuro Miejskiego Konserwatora Zabytków i Rewitalizacji

ul. Złota 2, 20-112 Lublin, tel.: +48 81 466 2650, fax: +48 81 466 2651
ePUAP: /UMLublin/SkrytkaESP, e-mail: zabytki@lublin.eu, www.um.lublin.eu

MKZ-IN-II.4120.65.2024

Lublin, dnia 10 maja 2024 r.

Sprawa: wydanie zaleceń konserwatorskich w zakresie remontu układu wodnego (staw górny, strumień, staw dolny) w Ogrodzie Saskim w Lublinie.

Obiekt: Ogród Saski, działka o nr ewid. 11/9, arkusz 2, obręb 0041 – Wieniawa, objęty ochroną konserwatorską poprzez wpis do rejestru zabytków województwa lubelskiego decyzją znak: KL.IV.5349/10/82 z 12 listopada 1982 r. oraz decyzją znak: KD.5130.108.9.2014 z 23 grudnia 2014 pod nr A/847, ponadto znajduje się na terenie zespołu urbanistycznego Starego Miasta i Śródmieścia Lublina, wpisanego do Rejestru zabytków woj. lubelskiego pod nr A/153 następującymi decyzjami Lubelskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków: decyzją znak: Kl. V-7/4/67 z dnia 27 stycznia 1967 r., decyzją znak: Kl. IV.5349/42/85 z dnia 28 sierpnia 1985 r. i decyzją znak: KD.5140.31.4.2013 z dnia 18 listopada 2013 r.

Pani Marzena Jonak
Zastępca Dyrektora
Wydziału Inwestycji i Remontów
Urząd Miasta Lublin

ZALECENIA KONSERWATORSKIE

Na podstawie art. 27 i art. 89 pkt 2 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 840 ze zm.) oraz § 2 ust. 1 pkt 1 Porozumienia Nr 140/2012 z dnia 30 marca 2012 r. pomiędzy Wojewodą Lubelskim a Gminą Lublin w sprawie powierzenia przez Wojewodę Lubelskiego i przyjęcia do wykonania przez Gminę Lublin prowadzenia spraw z zakresu właściwości Wojewody Lubelskiego, realizowanych przez Lubelskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, dotyczących ochrony i opieki nad zabytkami z terenu Gminy Lublin (Dz. Urz. Woj. Lub. z dnia 30 marca 2012 r., poz. 1329 ze zm.)

po rozpoznaniu wniosku złożonego przez Panią Marzenę Jonak Zastępcę Dyrektora Wydziału Inwestycji i Remontów Urzędu Miasta Lublin, z dnia 24 kwietnia 2024 r. (data wpływu do Biura Miejskiego Konserwatora Zabytków i Rewitalizacji: 24 kwietnia 2024 r.), dotyczącego wydania zaleceń konserwatorskich w sprawie remontu układu wodnego (staw górny, ciek wodny, staw dolny) w Ogrodzie Saskim w Lublinie, działka o nr ewid. 11/9, arkusz 2, obręb 0041 – Wieniawa, objętego ochroną konserwatorską poprzez wpis do rejestru zabytków województwa lubelskiego decyzją znak: KL.IV.5349/10/82 z 12 listopada 1982 r. oraz decyzją znak: KD.5130.108.9.2014 z 23 grudnia 2014 pod nr A/847, ponadto znajdującego się na terenie zespołu urbanistycznego Starego Miasta i Śródmieścia Lublina, wpisanego do Rejestru zabytków woj. lubelskiego pod nr A/153 następującymi decyzjami Lubelskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków: decyzją znak: Kl. V-7/4/67 z dnia 27 stycznia 1967 r., decyzją znak: Kl. IV.5349/42/85 z dnia 28 sierpnia 1985 r. i decyzją znak: KD.5140.31.4.2013 z dnia 18 listopada 2013 r.

Miejski Konserwator Zabytków w Lublinie wydaje następujące zalecenia konserwatorskie:

1. Dopuszczalny, z konserwatorskiego punktu widzenia jest remont układu wodnego (staw górny, ciek wodny, staw dolny) w Ogrodzie Saskim w Lublinie, działka o nr ewid. 11/9, arkusz 2, obręb 0041 – Wieniawa.
2. Opracowania dokumentacyjno–projektowe i wykonawcze dotyczące remontu układu wodnego w Ogrodzie Saskim w Lublinie winny obejmować:
 - analizę historyczną układu wodnego w Ogrodzie Saskim,

- inwentaryzację szczegółową szaty roślinnej i terenu w strefie układu wodnego wg. zasięgu oznaczonego w załączniku graficznym nr 1.,
- badania geotechniczne gruntu oraz stref zasięgu systemów korzeniowych z wykorzystaniem dostępnych nieinwazyjnych, specjalistycznych technik badawczych, wg. zasięgu oznaczonego w załączniku graficznym nr 1.,
- projekt gospodarki szatą roślinną tj. prace pielęgnacyjne przy drzewach, krzewach, zabezpieczenie szaty roślinnej na czas remontu, przesadzenia istniejących roślin narażonych na zniszczenie lub uszkodzenie w czasie remontu wraz ze wskazaniem lokalizacji, wg. zasięgu oznaczonego w załączniku graficznym nr 1.,
- wstępną koncepcję zagospodarowania układu wodnego,
- ostateczną koncepcję zagospodarowania układu wodnego – zaakceptowaną przez Miejskiego Konserwatora Zabytków w Lublinie,
- projekty budowlane i budowlano-wykonawcze układu wodnego,
- projekty wykonawcze szaty roślinnej.

3. Mając na uwadze zachowane skromne przekazy historyczne opisowe i ikonograficzne oraz opracowania dokumentacyjno-projektowe, wskazana jest odbudowa „Ogrodu Wodnego” tj. stawu górnego z wyspą, strumienia i stawu dolnego, w miarę możliwości maksymalnie zgodnie z historycznym zamysłem autora projektu ogrodu inż. Feliksa Bieczyńskiego.

4. Elementy konstrukcyjne projektowanego układu wodnego mogą być wykonane z obecnie dostępnych technologii i materiałów, zapewniających szczelność wszystkich części tj. obu niecek i strumienia. Widoczne części układu winny być zamaskowane naturalnym kamieniem np. typu otoczek, zaś krawędzie niecek stawów zabezpieczone faszyną.

5. Remont winien uwzględniać zamknięty obieg wody w układzie tj. budowę nowego systemu wodnego zasilanego pompą w obiegu zamkniętym, co jest podyktowane koniecznością poprawy bilansu wodnego oraz właściwym natlenieniem wody w układzie. Ruch wody i jej natlenienie zmniejszy rozwój glonów i mikroorganizmów zanieczyszczających układ. W zakresie natlenienia wody warto rozważyć dodatkowe dysze w stawach, które oprócz funkcji praktycznej podniosą walory estetyczne ogrodu wodnego.

6. Prace budowlane związane z remontem układu wodnego będą wiązały z ingerencją w istniejącą szatę roślinną wodną i przywodną zatem projekt remontu winien uwzględniać jej rekonstrukcję zgodnie z zachowanym *„Spisem szczegółowym drzew ozdobnych, krzewów, podkrzewów, kwiatów trwałych letnich, bulwowych i cybulowych, sprowadzonych z Hamburga lub własnym staraniem wychodowanych z nasienia, szczepienia lub odkładów a wysadzonych i żyjących w Ogronie Publicznym Miejskim oraz na trawnikach przed Pałacem Rządu Gubernialnego w Lublinie od czasu założenia rokiem 1837 dnia 18 września. 1854.” opracowanym przez Inżyniera Gubernialnego Guberni Lubelskiej Bieczyńskiego, w Lublinie d. 18/30 września 1854 roku.*

7. Z uwagi na bliskie sąsiedztwo planowanej inwestycji ze stanowiskami archeologicznymi AZP nr 77-81/56-6, 77-81/59-9 i 77-81/58-8, podczas wszelkich prac ziemnych przy remoncie układu wodnego, w celu zapobiegnięcia uszkodzenia lub zniszczeniu zabytku, należy prowadzić badania archeologiczne w formie nadzoru. Nadzór należy powierzyć uprawnionemu specjalście archeologowi. Na prowadzenie badań archeologicznych należy uzyskać odrębne zezwolenie Lubelskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, zgodnie z art. 36 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t. j. Dz. U. z 2022 r., poz. 840 ze zm.).

8. W związku z obecnością drzew cennych pod względem przyrodniczym, wizualnym i historycznym na terenie Ogrodu Saskiego, zgodnie z art. 37b ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t. j. Dz. U. z 2022 r., poz. 840 ze zm.) pracami konserwatorskimi oraz pracami restauratorskimi, prowadzonymi przy zabytkach będących parkami wpisanymi do rejestru albo innego rodzaju zorganizowaną zielenią wpisaną do rejestru kieruje osoba, która ukończyła studia drugiego stopnia lub jednolite studia magisterskie, których program obejmuje zajęcia lub grupy zajęć umożliwiające nabycie wiedzy i umiejętności w tym zakresie, oraz która po rozpoczęciu studiów drugiego stopnia lub po zaliczeniu szóstego semestru jednolitych studiów magisterskich, przez co najmniej 9 miesięcy brała udział w pracach konserwatorskich lub pracach restauratorskich prowadzonych przy tego rodzaju zabytkach wpisanych do rejestru, lub była zatrudniona przy tych pracach w muzeum będącym instytucją kultury.

9. Mając na uwadze dobro zabytku zaleca się robocze konsultacje z Miejskim Konserwatorem Zabytków w Lublinie na każdym etapie prac projektowych oraz inwestycyjnych.

Zalecenia dotyczą zakresu, jaki z wpisem zespołu urbanistycznego do rejestru zabytków, wiąże obowiązujące przepisy prawa.

Uzasadnienie

W dniu 24 kwietnia 2024 r. do Urzędu Miasta Lublin wpłynął wniosek Pani Marzeny Jonak Zastępcy Dyrektora Wydziału Inwestycji i Remontów Urzędu Miasta Lublin, o przedstawienie zaleceń konserwatorskich w zakresie remontu układu wodnego (staw górny, strumień, staw dolny) w Ogrodzie Saskim w Lublinie, na terenie Ogrodu Saskiego, działka o nr ewid. 11/9, arkusz 2, obręb 0041 – Wieniawa, objętego ochroną konserwatorską poprzez wpis do rejestru zabytków województwa lubelskiego decyzją znak: KL.IV.5349/10/82 z 12 listopada 1982 r. oraz decyzją znak: KD.5130.108.9.2014 z 23 grudnia 2014 pod nr A/847, ponadto znajdującego się na terenie zespołu urbanistycznego Starego Miasta i Śródmieścia Lublina, wpisanego do Rejestru zabytków woj. lubelskiego pod nr A/153 następującymi decyzjami Lubelskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków: decyzją znak: Kl. V-7/4/67 z dnia 27 stycznia 1967 r., decyzją znak: Kl. IV.5349/42/85 z dnia 28 sierpnia 1985 r. i decyzją znak: KD.5140.31.4.2013 z dnia 18 listopada 2013 r.

Art. 27 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 840 ze zm.) stanowi, że na wniosek właściciela lub posiadacza zabytku wojewódzki konserwator zabytków przedstawia, w formie pisemnej, zalecenia konserwatorskie, określające sposób korzystania z zabytku, jego zabezpieczenia i wykonania prac konserwatorskich, a także zakres dopuszczalnych zmian, które mogą być wprowadzone w tym zabytku.

Zgodnie z art. 89 pkt. 2 wskazanej ustawy jednym z organów ochrony zabytków jest wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie wykonuje wojewódzki konserwator zabytków.

Natomiast na podstawie § 2 ust. 1 pkt 1 Porozumienia Nr 140/2012 z 30 marca 2012 r. zawartego pomiędzy Wojewodą Lubelskim a Gminą Lublin w sprawie powierzenia przez Wojewodę Lubelskiego i przyjęcia do wykonania przez Gminę Lublin prowadzenia spraw z zakresu właściwości Wojewody Lubelskiego realizowanych przez Lubelskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, dotyczących ochrony i opieki nad zabytkami z terenu Gminy Lublin (Dz. Urz. Woj. Lub. z dnia 30 marca 2012 r., poz. 1329 ze zm.) organem właściwym do przedstawienia niniejszych zaleceń konserwatorskich jest Miejski Konserwator Zabytków w Lublinie działający z upoważnienia Prezydenta Miasta Lublin. Zgodnie z tym paragrafem, w ramach spraw powierzonych porozumieniem, do zakresu działania Gminy Lublin należy

realizacja niektórych zadań określonych w przepisach ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, w tym przedstawianie zaleceń konserwatorskich na podstawie art. 27 ww. ustawy.

Ogród Saski powstał w 1837 r. na płaskowyżu dawnych Pól Dominikańskich, przy trakcie warszawskim. Jego głównym założycielem i koordynatorem prac realizacyjnych był Feliks Bieczyński. Bieczyński planując architekturę oraz układ przyrodniczy parku opierał się na projektach parków istniejących w innych miastach ze szczególnym uwzględnieniem parku Czartoryskich w Puławach, który był już wtedy w pełni ukształtowany i należał do najpiękniejszych tego typu obiektów na ziemiach polskich. Największym walorem powstającego parku było ukształtowanie powierzchni z licznymi naturalnymi dolinkami stwarzającymi możliwość wprowadzenia wielu gatunków roślin zielnych oraz drzew i krzewów. Zamysłem Feliksa Bieczyńskiego było wkomponowanie w typową dla Lubelszczyzny roślinność nowych, czasem zupełnie egzotycznych roślin. Już w 1840 roku koncepcja Bieczyńskiego musiała ulec pewnym modyfikacjom, gdyż park został przecięty nowym traktem prowadzącym w kierunku Wieniawy, który przebiegał wzdłuż obecnej ulicy Długosza. Park uzyskał stan pełnej dojrzałości po roku 1870, jednak swój największy rozkwit przeżywał w latach 1918 – 39. W parku i na jego obrzeżu powstały nowe obiekty małej architektury, do których można zaliczyć: kameralny zwierzyniec, ośmioboczną altanę, nową fontannę, plac zabaw dla dzieci, a nawet tor saneczkowy w rejonie kurhanu z kapliczką. W latach 1945–49 przeprowadzono rewaloryzację parku. Wprowadzono nowe nasadzenia oraz dokonano korekty alejek. W następnych latach nie obyło się bez strat w cennym starodrzewie. Największe z nich spowodowała budowa kawiarni „Pod Jesionem” w 1960 roku oraz muszli koncertowej w północno–zachodniej części parku.

W lutym 2012 roku rozpoczęto gruntowną rewitalizację Ogrodu. Prace zakładały m. in. wymianę ogrodzenia, wymianę nawierzchni ścieżek, uporządkowanie roślinności, remont stawu, budowę kanalizacji deszczowej, sieci światłowodowej, wprowadzenie monitoringu i bezprzewodowego internetu na terenie parku, przebudowę placu zabaw, rewitalizację muszli koncertowej i szaletu. Prace remontowe zakończono w 2013 roku. Obecnie Ogród Saski zajmuje 12,8 hektara, znajduje się tu ok. 2500 drzew, wiele krzewów i bylin, w tym liczne i cenne okazy starodrzewu.

Ogród Saski jest świadectwem kultury, stylu epoki i oryginalnej kreacji projektanta, który w mistrzowski sposób wyraził w swym projekcie bezpośrednie związki pomiędzy cywilizacją a naturą, znakomicie wpisując się w topografię terenu. Ogród historyczny jest częścią dziedzictwa narodowego, a przetrwanie zapewnić mu może tylko intensywna i ciągła opieka specjalistów. Odpowiednie zabezpieczenia winny być podejmowane przez szkolenie takich osób jak: historycy, architekci, architekci krajobrazu, ogrodnicy i botanicy.

Układ wodny w Ogródzie Saskim pojawił się jako ostatni element komponowanej przestrzeni przez autora inż. Feliksa Bieczyńskiego i powstał prawdopodobnie w 1900 r. Był to okres, kiedy ogród po fazie szczytowego rozwoju wchodził w kolejną fazę zmian rozwojowych, przez co park stopniowo nabierał charakteru naturalistycznego. Kompozycja ogrodowa, wyrażająca się w charakterystycznym przenikaniu elementów wodnych i roślinnych różnorodnie zaaranżowanych w połączeniu z kameralnym wnętrzem w dolinie parkowej, została ukształtowana jako „Ogród Wodny” wzbogacający układ przestrzenny parku w stylu angielskim.

Mając na uwadze powyższe należy dołożyć wszelkich starań, aby projekt remontu układu wodnego w możliwie największym stopniu nawiązywał do założeń z początku XX w., udoskonalony w aktualnie dostępne technologie umożliwiające jego prawidłowe funkcjonowanie na kolejna lata.

Na realizację w/w działań Inwestor jest zobowiązany zgodnie z art. 36 ust 1 pkt 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t. j. Dz. U. z 2022 r., poz. 840 ze zm.) uzyskać pozwolenie Miejskiego Konserwatora Zabytków w Lublinie.

Podsumowując należy stwierdzić, że z konserwatorskiego punktu widzenia, podczas wszelkich robót czy prac przy obiekcie, należy mieć na względzie zabytkową wartość Ogrodu Saskiego w Lublinie.

Biorąc pod uwagę powyższe Miejski Konserwator Zabytków w Lublinie przedstawił niniejsze zalecenia konserwatorskie.

Pouczenie

Zalecenia konserwatorskie nie mają mocy decyzji administracyjnej.

Zalecenia konserwatorskie nie są równoznaczne z wydaniem pozwolenia na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru, jak również na podejmowanie innych działań, które mogłyby prowadzić do naruszenia substancji lub zmiany wyglądu zabytku wpisanego do rejestru.

Aby możliwe było rozpoczęcie przedmiotowych prac konieczne jest uzyskanie stosownych pozwoleń wymaganych przez przepisy prawa.

Zalecenia niniejsze nie zwalniają z obowiązku uzyskania innych pozwoleń wymaganych przepisami prawa.

Załącznik nr 1. - zakres opracowania.

**Dyrektor Biura
Miejski Konserwator Zabytków**

Hubert Mącik

(dokument w postaci elektronicznej podpisany
kwalifikowanym podpisem elektronicznym)

Otrzymują:

1. Adresat
 2. a/a
- I.B.